Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry:n lausunto valtiovarainvaliokunnan tiede- ja sivistysjaostolle
Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Kulttuuri- ja taidealaa pitäisi elvyttää leikkausten sijaan

Tiivistelmä lausunnosta: Suunnitellut leikkaukset osuvat kulttuurin ja taiteen ytimeen. Ne vähentävät ja yksipuolistavat kulttuurin ja taiteen tarjontaa. Lisäksi kulttuurin ja taiteen saavutettavuus heikkenee eli yhä harvempi saa osallistua kulttuuri- ja taide-elämään. KULTA ry esittää leikkausten peruuttamista ja tavoitteen asettamista kulttuuribudjetin nostamiseksi prosenttiin valtion budjetista.

Kulttuurialan elvyttäminen tukisi työllisyyttä ja henkistä jälleenrakennusta

Tiede- ja sivistysjaosto pyysi keskittymään lausunnossaan kulttuuritoimijoiden tilanteeseen ja toiminnan näkymiin. Ensinnäkin on hyvä huomata, että lausunnon kirjoittamisen ajankohtana osa koronarajoituksista on edelleen voimassa. Esimerkiksi kouluissa ja päiväkodeissa on edelleen voimassa THL:n ohjeet, joiden nojalla lastenkulttuuritoimijat eivät pääset normaalisti työskentelemään: koulukonsertteja ei järjestetä, taidetestaajat eivät testaa. Tämän päälle ensi vuodelle suunnitellut leikkaukset tarkoittavat sitä, että 285 000 lasta ja nuorta jää vaille elämystä, joka aikaisemmille ikäluokille on suotu. Myös ravintola-alan rajoitukset edelleen heikentävät klubi- ja kiertuetoimintaa. Myös klubi- ja kiertuetoimintaan ollaan osoittamassa ensi vuodelle leikkausta.

Kokonaisuutena kulttuuri- ja taidealan tilannekuva on toipuva. Liikevaihdon menetys alalle oli pelkästään vuonna 2020 miljardin luokkaa. Kulttuurivienti ja kulttuurimatkailu ovat edelleen vaikeuksissa. Molempiin – sekä kulttuurivientiin että kulttuurimatkailuun – on esitetty leikkauksia. Tämä ilman muuta vähentää verotuloja, liikkuvuutta, työllisyyttä ja siten verotuloja.

Kuluttajien luottamus ei ole täysin palautunut. Jahka korona on ohi, tulisi KULTA ry:lle selvityksen tehneen ekonomisti Leevi Saaren mukaan kulttuurin ja taiteen kysyntää ja tarjontaa elvyttää seuraavan vuoden. Vastasyklisen elvytyksen sijaan leikkaukset vahvistavat negatiivista kehitystä. Sen työllisyysvaikutuksia OKM ei ole vielä laskenut: jaoston kannattaisi niitä ministeriöltä pyytää.

Kulttuuri- ja taideala on ekosysteemi

Kulttuuri- ja taideala muodostaa kokonaisuuden, jossa kaikki taiteen alat ja toiminnot ovat riippuvaisia toisistaan. Vaikka vähälevikkinen kirja ei itsessään olisi bisnestä, siitä voidaan tehdä elokuvan, joka on. Leikkauslistalla ovat merkittävät leikkaukset kansainvälisen menestyksen tiellä olevalle erittäin työllistävälle elokuva-alalle, sivistyksen ja taiteen moninaisuuden kannalta olennainen vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki ollaan lakkauttamassa kokonaan.

Nostoni leikkauslistalta eivät kerro Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry:n prioriteeteista. Seisomme koko alan puolella, juuri moninaisuutta, kaikenlaisuutta puolustaen. Koronan päälle ei ole mahdollista tehdä tämän mittakaavan leikkauslistaa oikeudenmukaisesti ja järkevästi. Muistutamme, että hallitusohjelmaan on kirjattu, että Veikkauksen tuottojen alenema

kompensoidaan kulttuurialalle. Lisäksi hallitusohjelmaan on kirjattu pitkän aikavälin tavoitteeksi kulttuuribudjetin nostaminen prosenttiin.

Esitämme lisäksi tiede- ja sivistysjaoston harkittavaksi lauselmaa sivistysvähennyksestä: yksityisten lahjoitusten verovähennysoikeus tulisi laajentaa tieteestä ja taiteeseen. Kansainvälisten benchmarkien mukaan se todennäköisesti tuottaisi jonkin verran uutta rahaa kulttuuritalouteen. Tämä ei tietystikään korvaa perusrahoitusta.

Suomalaisen kulttuuripolitiikan suuri linja on ollut varmistaa ammattimainen kotimainen kulttuuri- ja taidetarjonta kaikilla kulttuurin aloilla: olla näin itsenäinen kansakunta muiden joukossa. Tätä on vahvistanut vahva tasa-arvon eetos ”kulttuuri kuuluu kaikille”. On menestyksekkäästi vähennetty eri väestöryhmien eroja kulttuuriosallistumisessa, varmistettu kulttuurin ja taiteen alueellista saatavuutta ja saavutettavuutta. Tämä voi jatkossakin tapahtua vain ja ainoastaan julkisen vallan varmistamana. On ollut aikoja ennen meitä ja on oleva aikoja meidän jälkeemme. Pitäkäämme huolen, ettemme aiheuta tuhoa, ja meistä jää jälkeemme jotain kaunista ja kestävää.

Kulttuuri- ja taideala on työllistävä kasvuala

Eurooppalaisittain ottaen kulttuuri ja luovat alat on kasvuala. Tutkimuksen mukaan kulttuurilla ja luovalla alalla on merkittävä rooli Euroopan taloudessa. Vuonna 2019 ne muodostivat 4,4 % EU:n bruttokansantuotteesta 643 miljardin euron liikevaihdon ja 253 miljardin euron yhteenlasketun arvonlisän myötä. Suomessa kulttuuri muodostaa noin 3,3 prosenttia bruttokansantuotteesta, joten meillä on vielä paljon potentiaalia hyödyntämättä.

EY:n tutkimuksessa luovaan alaan luettiin niin perinteiset kulttuurialat kuten kuvataiteet, musiikki, esittävä taide ja kirjallisuus mutta myös arkkitehtuurin, median ja peliteollisuuden osa-alueet. Näillä katsottiin olevan keskeinen rooli myös korona-ajan jälkeisessä talouden jälleenrakennuksessa.

Kulttuuriala ja luovat toimialat kasvoivat vuosina 2013–2019 nopeammin kuin EU:n talous keskimäärin ja niiden kauppatase oli 8,6 miljardia euroa ylijäämäinen. Tämä korostaa Euroopan asemaa kulttuurin keskittymänä maailmantaloudessa. Näkymät alalla ovat siis väistämättä positiiviset – kysymys on vain siitä, kuinka moni suomalainen pääsee tästä osalliseksi ja kuinka monimuotoinen on oma kulttuurielämämme. Tästä arvovalinnasta eduskunnan on päätettävä.

Helsingissä 13.10.2021

Rosa Meriläinen
Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry